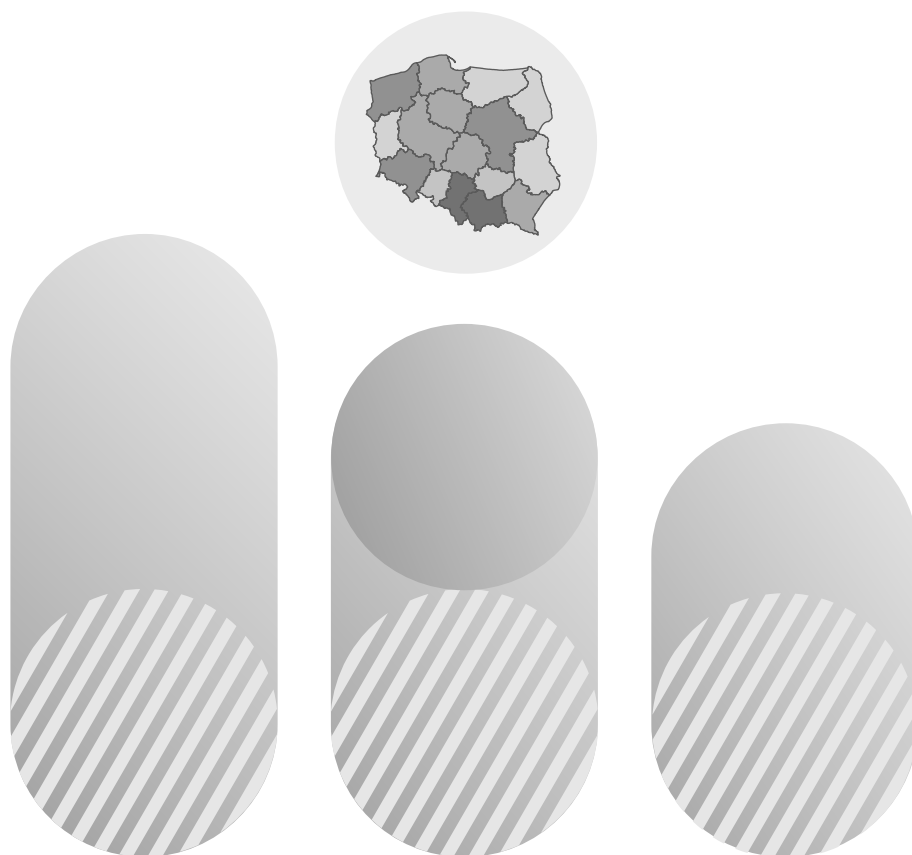

Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2019 r.

Area and population in the territorial profile in 2019

Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2019 r.

Area and population in the territorial profile in 2019

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Standardów i Rejestrów

Statistics Poland, Standards and Registers Department

Zespół autorski:

Editorial team

Katarzyna Ciesielska, Ewa Kacperczyk, Krystyna Korczak-Żydaczewska, Mirosława Zagrodzka

Kierujący

Supervisor

Ireneusz Budzyński – dyrektor departamentu

director of department

Prace redakcyjne, opracowanie graficzne i tłumaczenie

Editorial work, graphics and translation

Departament Standardów i Rejestrów

Standards and Registers Department

Prace projektowe i przetwarzanie danych

Data processing

Małgorzata Marczak

Centrum Informatyki Statystycznej

Statistical Computing Centre

Publikacja dostępna na stronie stat.gov.pl

Publication available on website stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data – please indicate the source

PRZEDMOWA

Niniejsza publikacja stanowi kolejną, wydawaną w cyklu rocznym od 1984 roku, prezentację danych o powierzchni i liczbie ludności w poszczególnych jednostkach podziału terytorialnego. Publikacja dostępna jest wyłącznie w wersji elektronicznej na stronie internetowej GUS-u <https://stat.gov.pl>.

Celem opracowania jest zaprezentowanie aktualnych danych o powierzchni kraju, liczbie ludności i gęstości zaludnienia na różnych poziomach agregacji, wynikających z wprowadzanych corocznie zmian w podziale terytorialnym kraju oraz zmian w stanie zaludnienia.

Niniejsza publikacja została podzielona na część opisową, w której znajdują się informacje na temat m. in. źródeł danych, uwag metodologicznych oraz syntetyczny opis danych uwzględniający odniesienie do poprzedniego roku. W odrębnym dokumencie znalazła się część tabelaryczna, gdzie do Państwa dyspozycji oddajemy zbiór tablic, w których dane o powierzchni i ludności zostały przedstawione w układzie: województw, powiatów i gmin, a także w ujęciu różnorodnych przekrojów m. in. rodzajów jednostek (charakter gmin), grup jednostek o określonej powierzchni/liczbie ludności czy terenów wiejskich/miast.

W imiennych wykazach jednostek, poszczególnym pozycjom przypisano lokaty, jakie zajmują pod względem powierzchni i liczby ludności w ogólnej zbiorowości jednostek danego rodzaju. W wykazie gmin oznaczono także:

- jednostki o największej/najmniejszej powierzchni i liczbie ludności w obrębie każdego województwa oraz
- jednostki, na terenie których zlokalizowane są przejścia graniczne.

Ponadto, odrębna tablica została poświęcona zmianom w podziale terytorialnym, które zaszły w okresie od 2 stycznia 2018 r. do 1 stycznia 2019 r.

Odpowiadając na potrzeby odbiorców dotyczące zawartości tej publikacji, dziękujemy wszystkim osobom i instytucjom za zgłaszanie uwag, które mogą przyczynić się do udoskonalenia jej kształtu.

Dyrektor Departamentu
Standardów i Rejestrów
Ireneusz Budzyński

PREFACE

This publication is the subsequent published in the annual cycle since 1984, containing information about area and population within particular units of territorial division. The publication is available only in the electronic version on the Statistics Poland website stat.gov.pl.

The aim of the study is to present current data on the area of the country, population and population density at various levels of aggregation, resulting from changes introduced annually in the territorial division of the country and changes in the state of population.

This publication has been divided into a descriptive part, which contains information on among others, data sources, methodological notes and synthetic description of the data including a reference to the previous year. In a separate document, there is a tabular part, where we place a collection of tables at Your disposal. Tables present data on area and population in the profile of: voivodships, powiats and gminas, as well as in terms of various cross-sections, i.a. types of units (character of gminas), groups of units with a specific area/population, or rural areas/cities.

In lists of units, voivodships, powiats, cities with powiat status, gminas and towns are assigned ranking positions that they occupy in terms of area and population in the general group of units of particular types. The list of gminas also includes:

- *units with the largest and the smallest area and population in particular voivodships, as well as*
- *the names of gminas where state border crossings are located.*

In addition, a separate table was dedicated to changes in the territorial division that took place from 2 January 2018 to 1 January 2019.

Responding to the recipients' needs regarding the content of this publication, we will be grateful for any comments or suggestions that may contribute to a further improvement in the quality and development of the publication in subsequent editions.

*Director of Standards
and Registers Department
Ireneusz Budzyński*

SPIS TREŚCI

CONTENTS

Strona
Page

Przedmowa.....	3
<i>Preface.....</i>	<i>4</i>
Objaśnienia znaków umownych i ważniejsze skróty.....	8
<i>Symbols and main abbreviations.....</i>	<i>8</i>
Wstęp.....	9
<i>Introduction.....</i>	<i>10</i>
Synteza.....	11
<i>Executive summary.....</i>	<i>20</i>
Uwagi metodologiczne.....	22
<i>Methodological notes.....</i>	<i>23</i>

Mapy w tekście "Synteza"

Maps in text "Executive summary"

Mapa 1. Liczba jednostek podziału terytorialnego wg stanu na 01.01.2019 r.....	11
<i>Map 1. Number of territorial division units as of 01.01.2019.....</i>	<i>11</i>
Mapa 2. Przyrost lub ubytek ludności na terenach wiejskich (2018 = 100) i procent ludności zamieszkującej tereny wiejskie w ogólnej liczbie mieszkańców w województwie.....	16
<i>Map 2. Increase or decrease of population on rural areas (2018 = 100) and percent of people on rural areas in whole number of inhabitants in voivodship.....</i>	<i>16</i>
Mapa 3. Gęstość zaludnienia i liczba osób (w tysiącach) w podziale na tereny wiejskie i miasta w 2019 r.....	17
<i>Map 3. Population density and persons (in thousands) living in rural areas and towns in 2019.....</i>	<i>17</i>

Wykresy w tekście "Synteza"

Charts in text "Executive summary"

Wykres 1. Przeciętna powierzchnia gmin miejskich, wiejskich i miejsko-wiejskich w 2019 r.....	13
<i>Chart 1. Average area of urban, rural and urban-rural gminas in 2019.....</i>	<i>13</i>
Wykres 2. Przyrosty i ubytki liczby ludności według województw (porównanie stanu w dniu 01.01.2019 r. ze stanem 01.01.2018 r.).....	14
<i>Chart 2. Population increments and losses by voivodships (comparison as of 01.01.2019 with 01.01.2018).....</i>	<i>14</i>
Wykres 3. Rozkład gmin (miejskich, wiejskich i miejsko-wiejskich) wg gęstości zaludnienia w 2019 r.....	18
<i>Chart 3. Distribution of gminas (urban, rural and urban-rural) by population density in 2019.....</i>	<i>18</i>

Spis tablic dostępnych w formacie Excel

List of tables in Excel file

1. Powierzchnia, ludność oraz lokaty według województw
Area, population and ranking positions by voivodships
2. Powierzchnia, ludność oraz lokaty według powiatów i miast na prawach powiatu
Area, population and ranking positions by powiats and cities with powiat status
3. Powierzchnia i ludność powiatów i miast na prawach powiatu według województw
Area and population of powiats and cities with powiat status by voivodships
4. Powierzchnia i ludność według rodzaju gmin w przekroju województw
Area and population by the types of the gminas by voivodships
5. Powierzchnia i ludność w miastach oraz liczba miast powyżej 20 tys. mieszkańców według województw
Area and population in towns and number of towns with more than 20 thous. inhabitants by voivodships
6. Powierzchnia i ludność na terenach wiejskich oraz liczba miejscowości wiejskich według województw
Area and population on rural territories and number of rural localities by voivodships
7. Powiaty i miasta na prawach powiatu według powierzchni w przekroju województw
Powiats and cities with powiat status by area by voivodships
8. Gminy według powierzchni w przekroju województw
Gminas by area by voivodships
9. Miasta według powierzchni w przekroju województw
Towns by area by voivodships
10. Tereny wiejskie według powierzchni w przekroju województw
Rural territories by area by voivodships
11. Powiaty i miasta na prawach powiatu według powierzchni i liczby ludności
Powiats and cities with powiat status by area and population
12. Gminy według powierzchni i liczby ludności
Gminas by area and population
13. Przeciętna powierzchnia i liczba ludności w powiatach i miastach na prawach powiatu według województw
Average area and population in powiats and cities with powiat status by voivodships
14. Przeciętna powierzchnia i liczba ludności w gminach według województw
Average area and population in gminas by voivodships
15. Powiaty i miasta na prawach powiatu według gęstości zaludnienia w przekroju województw
Powiats and cities with powiat status by population density by voivodships
16. Gminy według gęstości zaludnienia w przekroju województw
Gminas by population density by voivodships
17. Miasta według gęstości zaludnienia w przekroju województw

Towns by population density by voivodships

18. Tereny wiejskie według gęstości zaludnienia w przekroju województw

Rural territories by population density by voivodships

19. Zestawienie liczby jednostek podziału terytorialnego według województw

Number of territorial division units by voivodships

20. Zmiany podziału terytorialnego w okresie od 02.01.2018 r. do 01.01.2019 r.

Changes in territorial division in period from 2 January 2018 to 1 January 2019

21. Powierzchnia, ludność oraz lokaty według gmin

Area, population and ranking positions by gminas

22. Powierzchnia, ludność oraz lokaty według miast

Area, population and ranking positions by towns

23. Największe i najmniejsze jednostki podziału terytorialnego

The biggest and the smallest units of territorial division

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH I WAŻNIEJSZE SKRÓTY

SYMBOLS AND MAIN ABBREVIATIONS

Symbol <i>Symbol</i>	Opis <i>Description</i>
(-)	zjawisko nie wystąpiło <i>magnitude zero</i>
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 <i>magnitude not zero, but less than 0,05 of a unit</i>
x	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe <i>not applicable</i>
Znak (↑)	oznacza gminę o najwyższej wartości cechy <i>indicates gmina with the highest value of characteristic</i>
Znak (↓)	oznacza gminę o najniższej wartości cechy <i>indicates gmina with the lowest value of characteristic</i>

Skrót <i>Abbreviation</i>	Znaczenie <i>Meaning</i>
tys. <i>thous.</i>	tysiąc <i>thousand</i>
km ²	kilometr kwadratowy <i>square kilometre</i>
ha	hektar <i>hectare</i>
woj.	województwo <i>voivodship</i>
pow.	powiat <i>powiat</i>
m.st.	miasto stołeczne <i>Capital City</i>
gm.	gmina <i>gmina</i>
m.	miasto (gmina miejska) <i>town (urban gmina)</i>
M.	miasto na prawach powiatu <i>city with powiat status</i>
Dz. U.	Dziennik Ustaw <i>Journal of Laws</i>
poz.	pozycja <i>item</i>

WSTĘP

Niniejsza publikacja została opracowana w oparciu o dane i informacje wg stanu w dniu 1 stycznia 2019 r., pochodzące z następujących źródeł:

- rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia, stosowania i udostępniania krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju oraz związanych z tym obowiązków organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 1998 r. Nr 157, poz. 1031 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o szczególnych rozwiązaniach dotyczących gminy Ostrowice w województwie zachodniopomorskim (Dz. U. poz. 1432) i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 2018 r. w sprawie zniesienia gminy Ostrowice oraz ustalenia granic gminy Drawsko Pomorskie i gminy Złocieniec (Dz. U. poz. 1527),
- rozporządzeń Rady Ministrów: z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast oraz nadania niektórym miejscowościom statusu miasta (Dz. U. poz. 1456) i z dnia 20 grudnia 2018 r. w sprawie nadania statusu miasta niektórym miejscowościom w województwie świętokrzyskim oraz ustalenia ich granic (Dz. U. poz. 2478),
- rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 lipca 2017 r. w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast, nadania niektórym miejscowościom statusu miasta, zmiany nazwy gminy oraz siedzib władz niektórych gmin (Dz. U. poz. 1427) w zakresie § 2, regulującego datę wejścia w życie zmian dotyczących gminy Stare Miasto i miasta na prawach powiatu Konin,
- danych o powierzchni jednostek podziału terytorialnego kraju, uzyskanych z Departamentu Informacji o Nieruchomościach w Głównym Urzędzie Geodezji i Kartografii,
- danych o liczbie ludności w poszczególnych jednostkach podziału terytorialnego kraju uzyskanych z Departamentu Badań Demograficznych GUS,
- danych o lokalizacji przejść granicznych, określonych w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (Dz. U. 2018 poz. 2370), Obwieszczeniu Prezesa Rady Ministrów (Dz. U. 2015 poz. 1534), Obwieszczeniu Ministra Spraw Wewnętrznych (M. P. 2015 poz. 636) oraz w decyzji Rady z dnia 6 grudnia 2007 r. w sprawie pełnego stosowania przepisów dorobku Schengen w Republice Czeskiej, Republice Estońskiej, Republice Łotewskiej, Republice Litewskiej, Republice Węgierskiej, Republice Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republice Słowenii i Republice Słowackiej (Dz. U. Unii Europejskiej z dn. 8 grudnia 2007 r. L 323/34); lokalizacja przejść granicznych powstała w uzgodnieniu z Zarządem Granicznym Komendy Głównej Straży Granicznej.

INTRODUCTION

This publication has been prepared basing on data and information as of 1 January 2019, from the following sources:

- Regulation of the Council of Ministers of 15 December 1998 on detailed principles of running, using and making available the territorial register and related to it obligations of the state administration agencies and the self-government entities (Journal of Law from 1998 No 157, item 1031 with amendments),
- the Act of 5 July 2018 concerning specific solutions for gmina Ostrowice in the zachodniopomorskie voivodship (Journal of Law item 1432) and the regulations of the Council of Ministers of 7 August 2018 (Journal of Law item 1527) on liquidation of gmina Ostrowice and establishing borders of gminas: Drawsko Pomorskie and Złocieniec,
- regulations of the Council of Ministers: of 25 July 2018 (Journal of Law item 1456) concerning the changes in territorial division of the country and of 20 December 2018 (Journal of Law item 2478) on granting city status to certain towns and villages in the świętokrzyskie voivodship and establishing their borders,
- regulations of the Council of Ministers of 24 July 2017 (Journal of Law item 1427) concerning on the establishment of boundaries of some gminas and cities, granting some localities the status of a town, changing the name of the gmina and seat of the authorities of some gminas in the scope of § 2, regulating the date of entry into force changes concerning gmina Stare Miasto and city with powiat status Konin,
- data on the area of the units of territorial division of the country obtained from the Department of Information on Real Estates of the Head Office of Geodesy and Cartography,
- data on population in particular units of territorial division obtained from the Demographic Surveys Department of Statistics Poland,
- data on location of border crossings, specified in the Regulations of the Minister of Interior and Administration (Journal of Law of 2018, item 2370), the Announcement of the Prime Minister (Journal of Law of 2015, item 1534), the Announcement of the Minister of Interior (Official Journal of the Republic of Poland of 2015, item 636) as well as the Council Decision of 6 December 2007 on the full application of the provisions of the Schengen acquis in the Czech Republic, the Republic of Estonia, the Republic of Latvia, the Republic of Lithuania, the Republic of Hungary, the Republic of Malta, the Republic of Poland, the Republic of Slovenia and the Slovak Republic (Official Journal of the European Union of 8 December 2007 L 323/34); the location of border crossings was established in consultation with the Border Board of the Border Guard Headquarters.

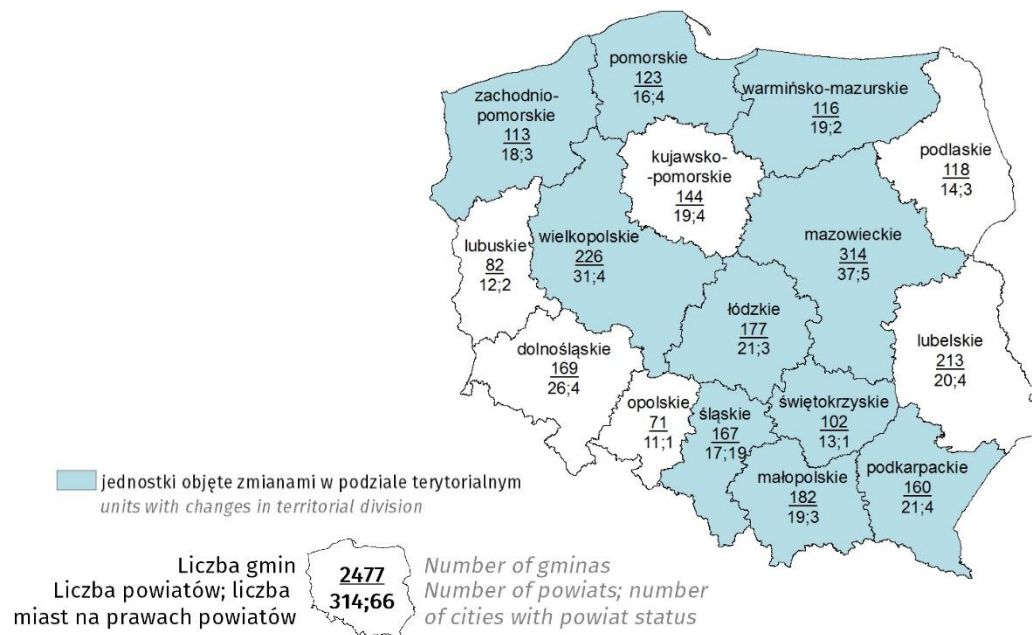
SYNTEZA

Zmiany podziału terytorialnego

Według stanu w dniu 1 stycznia 2019 r. w Polsce jest 16 województw, 314 powiatów, 66 miast na prawach powiatu oraz 2 477 gmin: 302 miejskie (w tym 66 gmin mających również status miasta na prawach powiatu), 1537 wiejskich i 638 miejsko-wiejskich.

Mapa 1. Liczba jednostek podziału terytorialnego wg stanu na 01.01.2019 r.

Map 1. Number of territorial division units as of 01.01.2019.

W podziale terytorialnym kraju z dniem 1 stycznia 2019 r. wprowadzone zostały zmiany o następującym charakterze:

- zmiana granic 22 gmin (w tym 5 o statusie miasta) położonych w 5 województwach; korekty granic gmin spowodowały zmiany granic jednostek wyższego rzędu: 2 powiatów i 2 miast na prawach powiatu; zmiana dotycząca granic miasta na prawach powiatu Konin, została ogłoszona w Dz. U. z 2017 r. poz. 1427, § 2, z datą wejścia w życie z dniem 01.01.2019 r.,
- likwidacja gminy wiejskiej Ostrowice (woj. zachodniopomorskie, pow. drawski),
- nadanie statusu miasta 10 miejscowościom wiejskim w województwach:
 - małopolskim – Koszyce (pow. proszowicki),
 - mazowieckim – Lubowidz (pow. żuromiński),
 - świętokrzyskim – Nowy Korczyn i Pacanów (pow. buski), Opatowiec (pow. kazimierski), Nowa Słupia i Pierzchnica (pow. kielecki), Oleśnica i Szydłów (pow. staszowski),
 - warmińsko-mazurskim – Wielbark (pow. szczycieński).

W efekcie powyższych zmian, w porównaniu z ubiegłym rokiem, wzrosła o 10 (do 638) liczba gmin miejsko-wiejskich i o 11 spadła liczba gmin wiejskich (jest ich 1537). Liczba miast ogółem wzrosła o 10 nowoutworzonych jednostek (do 940). Ponadto dokonano korekty granic 6 miast położonych na terenie gmin miejsko-wiejskich.

łącznie, wszystkie zmiany wprowadzone na 1 stycznia 2019 r. dotyczyły 10 województw.

Zmiany powierzchni jednostek podziału terytorialnego

Podobnie, jak w 2018 r. uległa zmianie powierzchnia Polski, co jest kontynuacją wprowadzania w życie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 stycznia 2017 r. w sprawie szczegółowego przebiegu linii podstawowej, zewnętrznej granicy morza terytorialnego oraz zewnętrznej granicy strefy przyległej Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2017 r. poz. 183). Wg danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, powierzchnia Polski zwiększyła się o 915 ha, z czego 175 ha dotyczy woj. pomorskiego, a w jego obrębie powiatu lęborskiego i gm. miejskiej Łeba. Pozostałe 740 ha to wzrost na terenie woj. zachodniopomorskiego, gdzie dla jednostek stopnia powiatowego i gminnego, wyniósł on odpowiednio:

- w powiecie gryfickim (368 ha):
 - w gm. wiejskiej Rewal (205 ha),
 - w gm. miejsko-wiejskiej Trzebiatów (163 ha) – wzrost powierzchni obszaru wiejskiego.
- w powiecie kamieńskim (372 ha):
 - w gm. miejsko-wiejskiej Dziwnów (187 ha) – wzrost zarówno powierzchni miasta (38 ha) jak i obszaru wiejskiego (149 ha),
 - w gm. miejsko-wiejskiej Międzyzdroje (169 ha) – wzrost zarówno powierzchni miasta (66 ha), jak i obszaru wiejskiego (103 ha),
 - w gm. miejsko-wiejskiej Wolin (16 ha) – wzrost powierzchni obszaru wiejskiego.

Przyrost powierzchni wymienionych jednostek rzutował jednocześnie na wzrost powierzchni miast w Polsce o 279 ha i terenów wiejskich o 636 ha.

W związku z wejściem w życie przepisów zawartych w aktach prawnych przytoczonych we Wstępie do niniejszej publikacji, a tym samym zmian w podziale terytorialnym wskazanych w części „Zmiany podziału terytorialnego”, zmianie uległa powierzchnia również innych (spoza strefy przybrzeżnej) jednostek podziału terytorialnego. W roku 2019 zmiany dotyczyły jednostek poziomu powiatowego oraz gminnego, a w ramach gmin zmianami zostały objęte jednostki każdego rodzaju tj. gminy miejskie, wiejskie oraz miejsko-wiejskie, w tym zarówno miasta, jak i obszary wiejskie.

Największa zmiana na szczeblu gmin związana była z likwidacją gminy Ostrowice (woj. zachodniopomorskie, pow. drawski). Obszar likwidowanej gminy tj. 15 027 ha przyłączono do obszarów wiejskich gmin: Drawsko Pomorskie (6 533 ha) i Złocieniec (8 494 ha). W wyniku tej zmiany powierzchnie gmin zwiększyły się odpowiednio o blisko 19% i 44%.

Kolejna znacząca zmiana powierzchni dotyczy woj. podkarpackiego tj. miasta na prawach powiatu Rzeszów i powiatu rzeszowskiego. W wyniku zmian administracyjnych, m. Rzeszów powiększyło swoją powierzchnię o 620 ha kosztem obszarów wiejskich gmin Głogów Małopolski (90 ha) i Tyczyn (530 ha) położonych w powiecie rzeszowskim.

Ponadto, dokonano zmiany granic kilkunastu innych gmin, z których duża zmiana powierzchni dotyczyła dwóch gmin w woj. łódzkim w pow. łódzkim wschodnim. W jej wyniku powierzchnia gminy wiejskiej Andrespol zwiększyła się o 240 ha, kosztem obszaru wiejskiego gminy Koluszki, położonej w tym samym powiecie. Pozostałe zmiany oscyływały w granicach kilku i kilkunastu hektarów i zostały wskazane w tablicy 20.

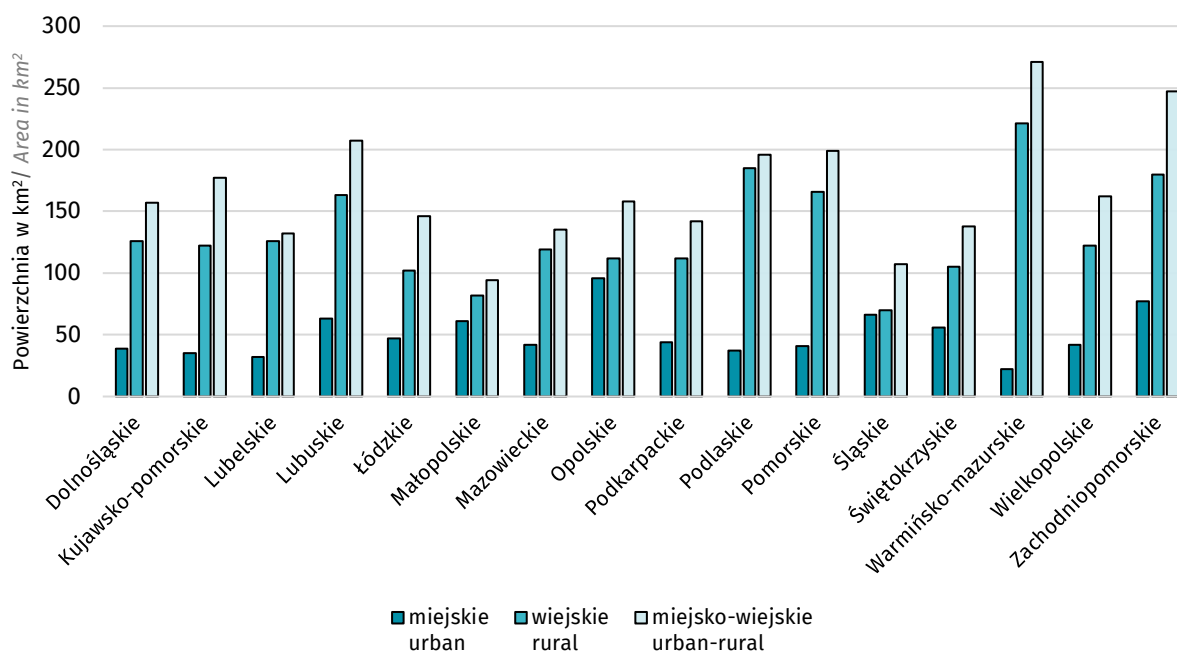
Podsumowując część poświęconą powierzchni jednostek terytorialnych, można posłużyć się informacją na temat przeciętnej powierzchni gmin w podziale na ich rodzaj. W 2019 r. średnie wartości dla Polski to 47 km² dla gmin miejskich, 126 km² dla wiejskich i 157 km² dla miejsko-wiejskich. W stosunku do poprzedniego roku wartości te pozostają na takim samym poziomie, jednak analizując je na poziomie województw można dostrzec nieznaczne różnice. Największe z nich dotyczą województw podlegających zmianom w podziale terytorialnym tzn. :

- woj. świętokrzyskiego – spadek przeciętnej powierzchni gmin miejsko-wiejskich z 148 km² do 138 km², co jest efektem utworzenia nowych miast w ramach tych gmin (nowe gminy o mniejszej powierzchni niż dotychczasowe),
- woj. zachodniopomorskie – wzrost przeciętnej powierzchni gmin miejsko-wiejskich z 244 km² do 247 km², jako efekt likwidacji gminy wiejskiej i przyłączenie jej terenów do gmin miejsko-wiejskich oraz zmian dokonanych w strefie przybrzeżnej,
- woj. warmińsko-mazurskie – wzrost przeciętnej powierzchni gmin miejsko-wiejskich z 269 km² do 271 km² i spadek z 223 km² na 221 km² dla gmin wiejskich (rezultat zmiany charakteru znacznej pod względem powierzchni gminy wiejskiej Wielbark na miejsko-wiejską).

Aktualny na 1 stycznia 2019 r. rozkład gmin pod względem przeciętnej powierzchni prezentuje wykres 1.

Wykres 1. Przeciętna powierzchnia gmin miejskich, wiejskich i miejsko-wiejskich w 2019 r.

Chart 1. Average area of urban, rural and urban-rural gminas in 2019.

Osobnego komentarza wymaga temat przyrostu powierzchni miast wynikający z wprowadzonych z dniem 1 stycznia 2019 r. zmian terytorialnych. Względem roku 2018, w Polsce powierzchnia miast zwiększyła się o 13 583 ha, z czego 279 ha to efekt opisanych wcześniej zmian w strefie nadmorskiej, a 9 421 ha to obszar dziesięciu nowoutworzonych miast. Największe wśród nich to Wielbark w powiecie szczycieńskim, woj. warmińsko-mazurskie (1 842 ha), a najmniejsze – Koszyce w pow. proszowickim, woj. małopolskie (325 ha).

Odrębną grupę stanowią korekty granic miast w obrębie gmin miejsko-wiejskich, które w tym roku dotyczyły 6 jednostek. Największą taką korektą jest przyłączenie 2704 ha z obszaru wiejskiego do miasta w gminie miejsko-wiejskiej Sędziszów Małopolski w pow. ropczycko-sędziszowskim, woj. podkarpackie. Dla miasta oznacza to prawie 4-krotne zwiększenie jego powierzchni.

Pod względem powierzchni, jednostki podziału terytorialnego mają następujące lokaty:

- 16 województw od 1 do 16,
- 314 powiatów – od 1 do 313 (dwa powiaty: golubsko-dobrzyński w woj. kujawsko-pomorskim i pińczowski w woj. świętokrzyskim, mają jednakową 254 lokatę, której odpowiada powierzchnia 61 285 ha),

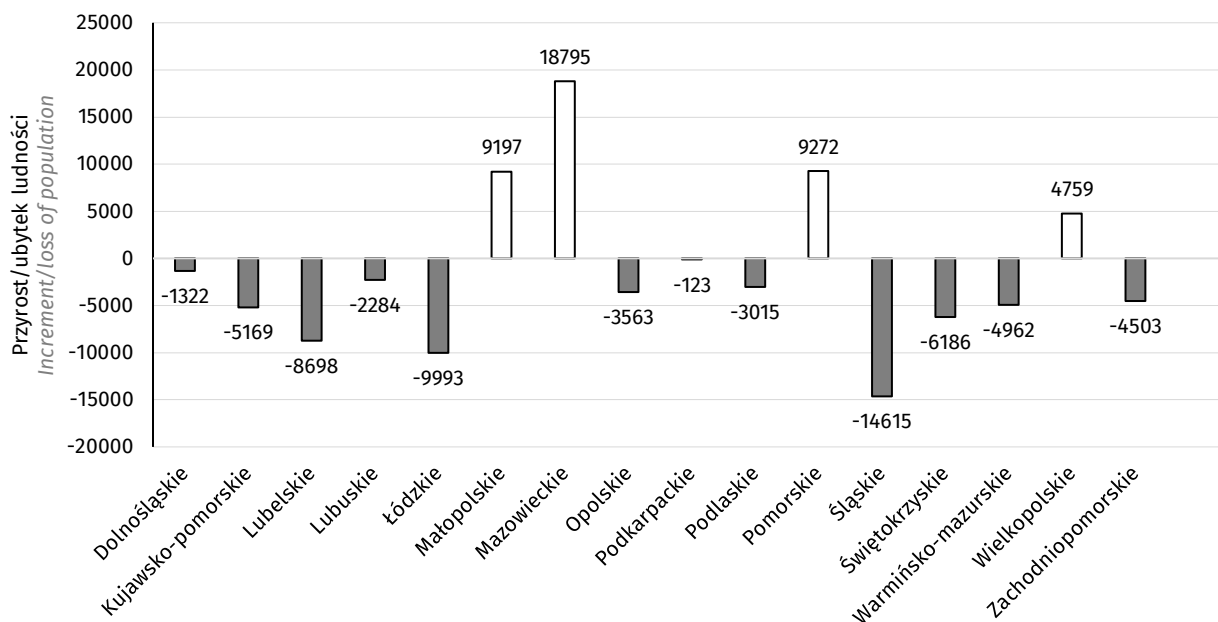
- 66 miast na prawach powiatu – od 1 do 65, gdyż Siedlce (woj. mazowieckie) i Leszno (woj. wielkopolskie) mają taką samą 61 lokatę (3 186 ha),
- 2 477 gmin – od 1 do 2 343, gdyż w 114 przypadkach jednakową pozycję miały dwie gminy, w 7 przypadkach trzy, a w 2 przypadkach cztery jednostki,
- 940 miast – od 1 do 819; w 97 przypadkach jednakową lokatę miały dwa miasta, w 9 przypadkach trzy miasta, a w dwóch – cztery miasta.

Zmiany liczby ludności w jednostkach podziału terytorialnego

Względem roku 2018, liczba ludności Polski w 2019 r. zmniejszyła się o 22 410 osób (tegoroczna liczba ludności w odniesieniu do ubiegłorocznej, przyjmując rok poprzedni za 100, wyniosła 99,9). W porównaniu ze zmianą liczby ludności w roku 2018 względem 2017 (przyrost 556 osób), w 2019 r. nastąpił znaczący spadek liczby ludności. Odnosząc zmiany w liczbie ludności do poszczególnych województw, największy spadek odnotowało woj. śląskie (minus 14 615, 99,7), a największy przyrost woj. mazowieckie (18 795 osób, 100,3). W sumie dla 4 województw odnotowano wzrost bezwzględnej liczby ludności, a w 12 spadek. Dane dla poszczególnych województw prezentuje wykres 2.

Wykres 2. Przyrosty i ubytki liczby ludności według województw (porównanie stanu w dniu 01.01.2019 r. ze stanem 01.01.2018 r.)

Chart 2. Population increments and losses by voivodships (comparison as of 01.01.2019 with 01.01.2018).

W grupie 314 powiatów, w porównaniu z poprzednim rokiem, w 227 jednostkach nastąpił spadek liczby mieszkańców, a w pozostałych 87 przyrost. Największy spadek liczby ludności odnotowano w powiatach kłodzkim w woj. dolnośląskim (1 128 osób, 99,3), rzeszowskim w woj. podkarpackim (998 osób, 99,4) i ostrowieckim (984 osoby, 99,1) w woj. świętokrzyskim. Przyrost liczby mieszkańców był największy tak, jak w poprzednim roku, w powiatach: poznańskim, woj. wielkopolskie (8 678 osób, 102,3) wrocławskim, woj. dolnośląskie (4 723 osoby, 103,3) oraz wołomińskim, woj. mazowieckie (3 467 osób, 101,4).

W 55 spośród 66 miast na prawach powiatu odnotowano spadek liczby ludności w stosunku do poprzedniego roku. Największy ubytek liczby mieszkańców odnotowano w Łodzi, woj. łódzkie (5 137 osób, 99,3). Kolejne miasta Poznań (woj. wielkopolskie), Bydgoszcz (woj. kujawsko-pomorskie) i Częstochowa (woj. śląskie) utraciły po ponad 2 000 mieszkańców (odpowiednio 99,6, 99,4, 99,1). Liczba ludności zwiększyła się w 11 miastach na prawach powiatu. Najwyższy przyrost nastąpił w m. st. Warszawa, woj. mazowieckie (13 357 osób, 100,8), kolejne były: Rzeszów w woj. podkarpackim (4 221, 102,2), Kraków w woj. małopolskim (3 721, 100,5), Gdańsk w woj. pomorskim (2 377, 100,5) i Wrocław w woj. dolnośląskim (2 062, 100,3).

Ubytek liczby mieszkańców w porównaniu z poprzednim rokiem nastąpił w 1 589 gminach (cała zbiorowość to 2 477 jednostek). Najwięcej osób ubyło w gminach miejskich: Łódź, Poznań, Bydgoszcz i Częstochowa wymienionych wyżej, jako miasta na prawach powiatu. Liczba mieszkańców nie uległa zmianie w 21 jednostkach. Natomiast największy przyrost odnotowano w już wspomnianych wyżej gminach miejskich o statusie miast na prawach powiatu: m.st. Warszawa, Rzeszów i Kraków, Gdańsk i Wrocław. Kolejne miejsce wśród jednostek o największym przyroście ludności zajmuje gm. miejsko-wiejska Żukowo w pow. kartuskim, woj. pomorskie (1 725 osób, 104,6). W sumie w 17 jednostkach przyrost liczby ludności był większy niż 1 000 osób. W porównaniu z poprzednim rokiem przyrosty te znajdują się w przedziale od 100,3 do 108,0. Gminy, które odnotowały najwyższy spadek i przyrost liczby ludności względem poprzedniego roku to Tyczyn w pow. rzeszowskim w woj. podkarpackim (spadek o 1 533 osoby, 87,1) i Stawiguda w pow. olsztyńskim w woj. warmińsko-mazurskim (wzrost o 743 osoby, 108,3).

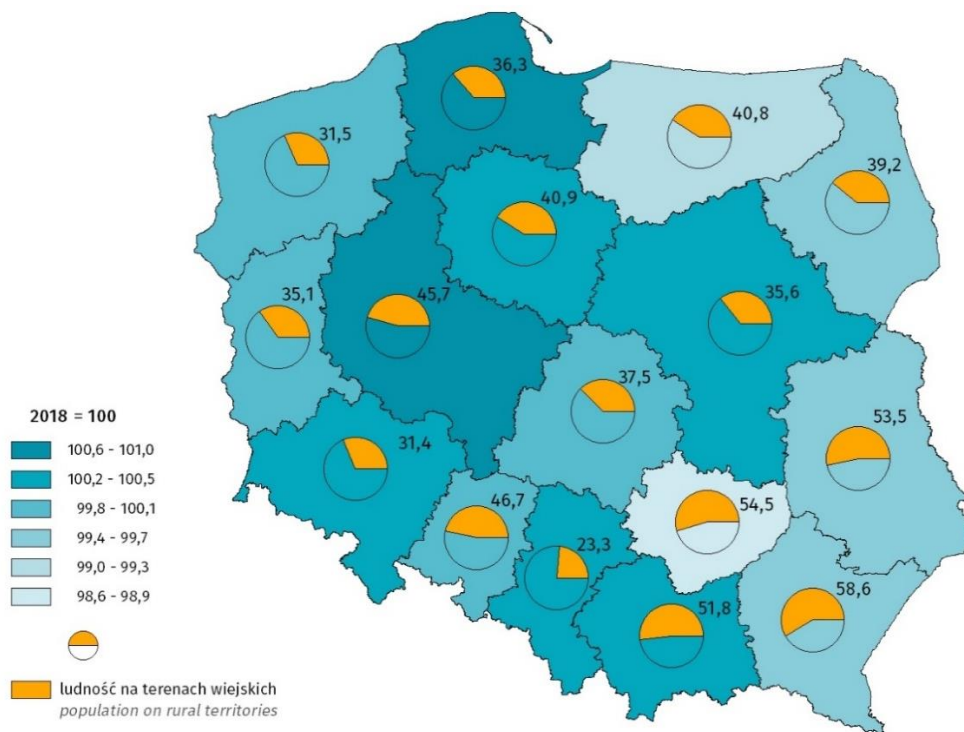
Liczba mieszkańców miast w Polsce zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim rokiem łącznie o 37 164 osoby (99,8). W zbiorowości 940 miast, wzrost liczby ludności odnotowano w 222 jednostkach (61 gminach miejskich i 161 miastach na terenie gminy), dla 711 jednostek (241 gmin miejskich i 470 miast w gminach miejsko-wiejskich) liczba ludności uległa zmniejszeniu, a dla 7 (wszystkie jednostki to miasta w gminach miejsko-wiejskich) pozostała na takim samym poziomie jak w roku 2018. Najwięcej ludności ubyło ponownie w miastach województw: śląskiego (minus 17 244, 99,5) i łódzkiego (minus 10 743, 99,3). Natomiast największy przyrost nastąpił w miastach województw: mazowieckiego (15 881, 100,5), podkarpackiego (5638 osób, 100,6) i świętokrzyskiego (3354 osoby, 100,6). W dwóch ostatnich województwach liczba ludności miast zwiększyła się głównie w związku ze zmianami w podziale terytorialnym (efekt wymiany terenów między gminami wiejskimi i miejskimi, przyłączenia terenów wiejskich do miasta na terenie gminy miejsko-wiejskiej oraz utworzenia nowych miast w obrębie gmin). W samym woj. świętokrzyskim w wyniku zmian terytorialnych polegających na utworzeniu nowych miast, liczba ludności w miastach wzrosła o 7 868 osób.

Dla miast imiennie, największy przyrost odnotowano w liczbie ludności m. st. Warszawa, które było już wymienione, w odniesieniu do miast na prawach powiatu i gmin miejskich. W kolejnym mieście – Sędziszowie Małopolskim położonym na terenie gminy o tej samej nazwie (w pow. ropczycko-sędziszowskim, woj. podkarpackie) wzrost liczby mieszkańców o ponad 4 750 osób to głównie wynik przyłączenia do miasta części obszaru wiejskiego tej gminy. W stosunku do roku 2018 r., liczba ludności Sędziszowa Małopolskiego wzrosła o 63%. Kolejne miasta w grupie o największym przyroście to Rzeszów i Kraków, wymienione w części poświęconej miastom na prawach powiatu i gminom miejskim. Spadek liczby mieszkańców największy był w wymienionych już miastach: Łodzi oraz kolejnych gminach miejskich i zarazem miastach na prawach powiatu: Poznaniu (woj. wielkopolskie), Bydgoszczy (woj. kujawsko-pomorskie), oraz w miastach woj. śląskiego tj. Częstochowie, Sosnowcu, Katowicach i Bytomiu. Spadek ludności w tych miastach odnotowano również w poprzednim roku.

Na terenach wiejskich nastąpił wzrost liczby mieszkańców o 14 654 osoby (100,1 w stosunku do ubiegłego roku). Największy przypadek, tak jak w poprzednim roku, na województwa: wielkopolskie (11 859, 100,7), pomorskie (8 323, 101,0) i małopolskie (7 524, 100,4). Spadek liczby mieszkańców terenów wiejskich był największy w województwach: świętokrzyskim (9 540 osób, 98,6) i podkarpackim (5 761 osób, 99,5), co w dużej mierze jest wynikiem zmian w podziale terytorialnym opisanych w części dotyczącej zmian w ludności na terenach miejskich (przyłączenie terenów wiejskich do miast). Przestrzenne zróżnicowanie zmian w zakresie ludności na terenach wiejskich prezentuje mapa 2.

Mapa 2. Przyrost lub ubytek ludności na terenach wiejskich (2018 = 100) i procent ludności zamieszkującej tereny wiejskie w ogólnej liczbie mieszkańców w województwie.

Map 2. Increase or decrease of population on rural areas (2018 = 100) and percent of people on rural areas in whole number of inhabitants in voivodship.

Pod względem liczby ludności, jednostki podziału terytorialnego uzyskały następujące lokaty:

- 16 województw od 1 do 16,
- 314 powiatów od 1 do 313 (2 powiaty: toruński w woj. kujawsko-pomorskim i zamojski w woj. lubelskim, mają jednakową 73 lokatę, z liczbą ludności równą 106 935 osób),
- 66 miast na prawach powiatu od 1 do 66,
- 2 477 gmin od 1 do 2 293, gdyż w 154 przypadkach taką samą pozycję miały dwie jednostki, w 12 przypadkach trzy jednostki, a w 2 przypadkach cztery jednostki,
- 940 miast od 1 do 921, ponieważ w 19 przypadkach taką samą lokatę miały dwie jednostki.

Gęstość zaludnienia

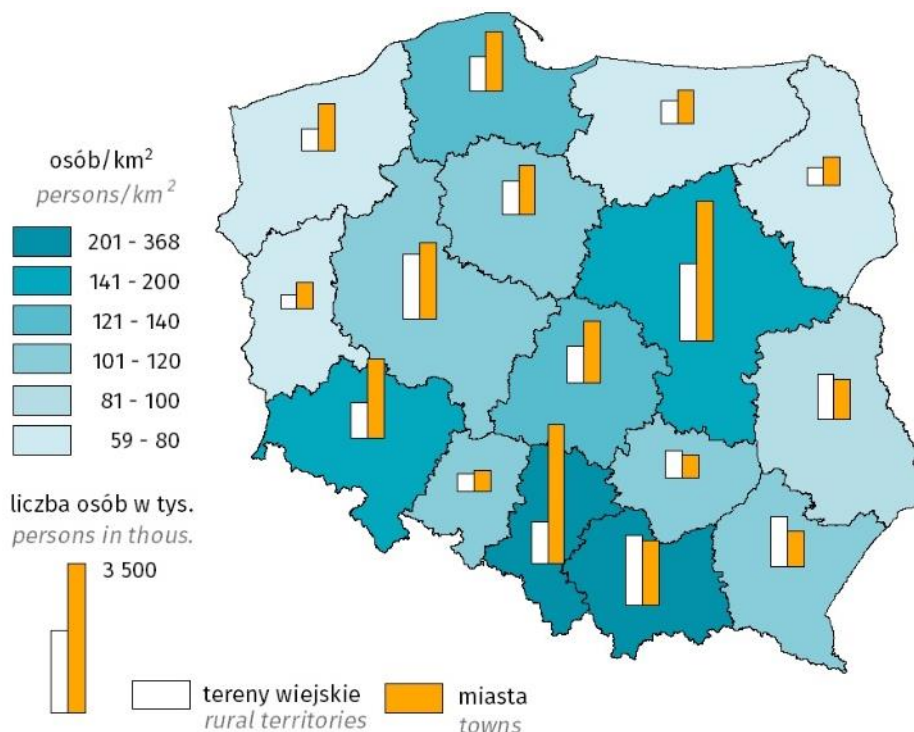
Gęstość zaludnienia w Polsce nie zmieniła się w porównaniu z poprzednim rokiem i wynosi 123 osoby na 1 km². Do jednostek o najwyższej wartości tego wskaźnika (ponad 150 osób na 1 km²) należy zaliczyć województwa: śląskie (368 osób/km²), małopolskie (224), mazowieckie (152). Najniższymi wartościami gęstości zaludnienia (poniżej 100 osób na 1 km²) charakteryzują się województwa: warmińsko-mazurskie i podlaskie (po 59 osób/km²), lubuskie (73), zachodniopomorskie (74) i lubelskie (84). Przestrzenny rozkład wartości gęstości zaludnienia prezentuje kartogram na mapie 3.

W porównaniu z poprzednim rokiem o 1 osobę/km² zmniejszyła się gęstość zaludnienia w 5 województwach: dolnośląskim, lubelskim, łódzkim, śląskim i świętokrzyskim. O 1 osobę/km² wzrosła gęstość zaludnienia

w 2 województwach: małopolskim i mazowieckim. Dla pozostałych jednostek wskaźnik ten pozostał bez zmian w stosunku do roku poprzedniego.

Mapa 3. Gęstość zaludnienia i liczba osób (w tysiącach) w podziale na tereny wiejskie i miasta w 2019 r.

Map 3. Population density and persons (in thousands) living in rural areas and towns in 2019.

Na szczeblu powiatowym jednostką o najwyższej gęstości zaludnienia pozostaje powiat pruszkowski w woj. mazowieckim (667 osób/km², wzrost o 6 osób/km²), kolejne, to położone w woj. śląskim powiaty: wodzisławski (550) oraz mikołowski i będziński mające gęstość zaludnienia wyższą niż 400 osób/km². Najmniej osób (19) przypada na 1 km² w pow. bieszczadzki, woj. podkarpackie. Kolejne powiaty o gęstość zaludnienia mniejszej niż 30 osób/km² to: sejneński, hajnowski, suwalski i moniecki w woj. podlaskim.

Najwyższa gęstość zaludnienia dla miast na prawach powiatu (mimo spadku liczby ludności o 373 osoby w porównaniu z poprzednim rokiem) przypada na Świętochłowice w woj. śląskim (3 757 osób/km²). Kolejne jednostki to: m.st. Warszawa w woj. mazowieckim (3 437, wzrost o 25 osób/km²) oraz Chorzów (3 262, spadek o 18 osób/km²), także w woj. śląskim. Najrzadziej zaludnione miasto na prawach powiatu to Świnoujście w woj. zachodniopomorskim (202 osoby/km², spadek o 1 osobę względem 2018 roku).

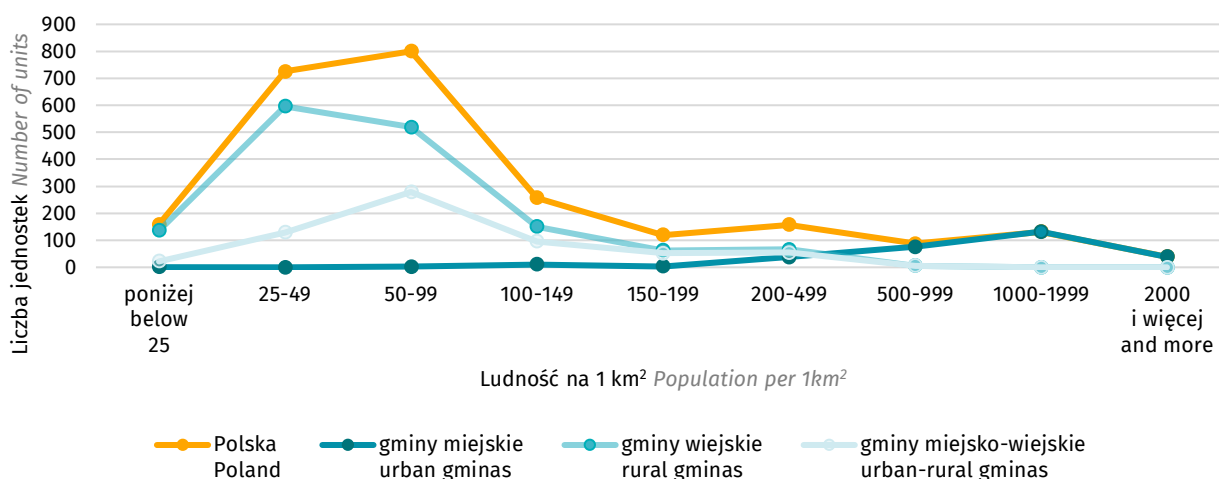
Wśród 2 477 jednostek szczebla gminnego, najwyższą gęstość zaludnienia mają ponownie gminy miejskie w woj. mazowieckim: Legionowo, pow. legionowski (3 993 osób/km², wzrost o 2 osoby/km²) i Piastów, pow. pruszkowski (3 934 osób/km², spadek o 13 osób/km²). W sześciu kolejnych gminach mających także charakter miejski, na 1 km² przypada ponad 3 000 osób. Cztery spośród nich: Warszawa, Żąbki (pow. wołomiński), Pruszków (pow. pruszkowski), Mińsk Mazowiecki (pow. miński) są położone w woj. mazowieckim, dwie: Świętochłowice i Chorzów (wspomniane wyżej miasta na prawach powiatu) w woj. śląskim. Gmina Wołomin w pow. wołomiński, woj. mazowieckie, pozostaje najgęściej zaludnioną gminą miejsko-wiejską (842 osób/km²). W grupie gmin wiejskich najwięcej osób na 1 km² przypada w gminie Buczkowice w pow. bielskim, woj. śląskie (574 osoby/km², spadek o 4 osoby/km²). Zajmujący w poprzednim roku 1 miejsce w grupie gmin wiejskich Andrespol w pow. łódzki wschodni, woj. łódzkie, pomimo wzrostu liczby ludności, spadł na 3 pozycję (gęstość zaludnienia na

poziomie 547 osób/km² – spadek o 38 osób/km²), co było m. in. efektem zmian terytorialnych polegających na przyłączeniu terenów z gm. Koluszki. W przypadku jednostek o najniższej wartości wskaźnika gęstości zaludnienia sytuacja jest analogiczna, jak w roku poprzednim. Najniższa (mniej niż 10 osób/km²) jest gęstość zaludnienia w sześciu gminach położonych w województwach: podkarpackim (3), podlaskim (2) i zachodniopomorskim (1). Wśród tych jednostek tylko gmina Nowe Warpno (woj. zachodniopomorskie, pow. policki) ma charakter miejsko-wiejski, pozostałe są gminami wiejskimi, tak, jak gmina Lutowiska w pow. bieszczadzki, woj. podkarpackie, która ma najniższą gęstość zaludnienia w kraju (4 osoby/km²).

Analizując rozkład gmin wg gęstości zaludnienia, biorąc jednocześnie pod uwagę ich rodzaj, można powiedzieć, że największy odsetek gmin, to w skali całego kraju gminy słabo bądź średnio zaludnione. Jeżeli przyjmiemy za próg wartość 100-149 osób na km², to do tego przedziału mieści się 78,4% wszystkich gmin w Polsce. Zwiększając przedział do 150-199 osób /km², odsetek mieszczących się poniżej tego przedziału gmin wzrasta do 83,2. Inną widoczną zależnością jest gęstość zaludnienia charakterystyczna dla danego rodzaju jednostki. W przypadku gmin wiejskich i miejsko-wiejskich największa liczebność jednostek przypada na niskie przedziały gęstości (do 150-199 osób na km²). Z kolei gminy miejskie najliczniejsze są w wyższych przedziałach. W przedziale powyżej 200 osób/km² mieści się 94,4% wszystkich gmin miejskich. Rozkład gmin w Polsce wg gęstości zaludnienia (bez uwzględniania podziału na rodzaj jednostek) jest analogiczny jak dla gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, ponieważ jest determinowany dużą liczebnością tych jednostek w stosunku do gmin miejskich. W sposób graficzny powyższe dane przedstawia wykres 3.

Wykres 3. Rozkład gmin (miejskich, wiejskich i miejsko-wiejskich) wg gęstości zaludnienia w 2019 r.

Chart 3. Distribution of gminas (urban, rural and urban-rural) by population density in 2019.

W grupie 940 miast najgęściej zaludnionych (powyżej 3 000 osób/km²) jest dziesięć jednostek. Osiem z nich wymieniono powyżej, jako gminy miejskie. Dwa pozostałe, leżące na terenie woj. wielkopolskiego tj. Swarzędz w pow. poznańskim i Nowe Skalmierzyce w pow. ostrowskim to miasta na terenie gmin miejsko-wiejskich. Osiągnęły one wartości analizowanego wskaźnika odpowiednio: 3 698 osób/km² (spadek o 37 osób/km² względem roku poprzedniego) i 3 019 osób/km² (spadek o 18 osób/km²). Najniższa wartość wskaźnika (mniej niż 50 osób/km²) przypada na pięć miast. Cztery spośród nich to miasta leżące na terenie gmin miejsko-wiejskich: Kleszczule w pow. hajnowskim, Suraż w pow. białostockim i Rajgród w pow. grajewskim (wszystkie leżące na terenie woj. podlaskiego) oraz Nowe Warpno leżące w wymienionej wcześniej gminie miejsko-wiejskiej. Piąte – Krynica Morska (pow. nowodworski, woj. pomorskie) jest jedynym w tej grupie miastem stanowiącym gminę miejską. Ma ono zarazem najniższą gęstość zaludnienia w zbiorowości miast (11 osób/km²).

Gęstość zaludnienia terenów wiejskich w Polsce, które stanowi 1 537 gmin wiejskich oraz 638 obszarów wiejskich w gminach miejsko-wiejskich, wynosi 53 osoby na 1 km² (bez zmian w porównaniu z poprzednim rokiem). Najwięcej osób na 1 km² dla terenów wiejskich przypada w województwach: małopolskim (130 osób/km²) i śląskim (123 osób/km²) – w obu przypadkach bez zmian w stosunku do poprzedniego roku. Najniższa wartość wskaźnika (poniżej 30 osób/km²) występuje w województwach: podlaskim, zachodniopomorskim, warmińsko-mazurskim i lubuskim.

Jednostki o najwyższych i najniższych wartościach cech

W części tabelarycznej publikacji, w tablicy 23 znajdują się informacje na temat największych i najmniejszych jednostek podziału terytorialnego pod względem powierzchni i liczby ludności, z przypisanymi do nich lokatami, które zajmują we właściwej dla siebie grupie tj. województw, powiatów, miast na prawach powiatu, gmin (również w podziale na wiejskie, miejskie, miejsko-wiejskie), miast i miast w gminach miejsko-wiejskich.

Pod względem powierzchni wśród województw największe jest woj. mazowieckie (3 555 847 ha), a najmniejsze opolskie (941 187 ha), zaś najwyższą i najniższą lokatę wśród powiatów zajmują odpowiednio pow. białostocki w woj. podlaskim (297 644 ha) i pow. bieruńsko-lędziński w woj. śląskim (15 815 ha). W grupie miast na prawach powiatu największe jest m.st. Warszawa w woj. mazowieckim (51 724 ha), a najmniejsze Świętochłowice w woj. śląskim (1 331 ha). Na poziomie gmin ogółem, największą powierzchniowo jednostką jest Pisz w pow. piskim (63 370 ha), a najmniejszą Górowo Iławeckie w pow. bartoszyckim (332 ha), obie leżące na terenie woj. warmińsko-mazurskiego.

Biorąc pod uwagę liczbę ludności, na poziomie województw, podobnie jak w przypadku powierzchni znajdują się woj. mazowieckie (5 403 412 osób) z najwyższą wartością i opolskie (986 506 osób) z najniższą. W tej części zestawienia aż 4 razy pojawia się m.st. Warszawa, jako jednostka o najwyższej liczbie ludności wśród miast na prawach powiatu, gmin ogółem, gmin miejskich i miast.

Wykaz wszystkich jednostek w podziale na grupy znajduje się w tablicy 23.

Przejścia graniczne

W Tabl. 21 zawierającej dane o gminach, zaznaczono jednostki, na terenie których znajdują się przejścia graniczne. Należy zaznaczyć, że powszechnie znana nazwa przejścia granicznego wymieniona w przepisach prawnych przywołanych we Wstępie do niniejszej publikacji nie musi być tożsama z jednostką terytorialną, na terenie której przejście graniczne jest faktycznie zlokalizowane (sytuacja ta dotyczy lotniczych przejść granicznych). W zależności od rodzaju, wskazane w tablicy przejścia graniczne otrzymały następujące symbole literowe:

- a - zlokalizowane w obrębie portów lotniczych,
- b - zlokalizowane w obrębie portów morskich,
- c - ogólnodostępne przejścia graniczne (do przekraczania granicy państwowej na podstawie paszportów oraz innych uprawniających do tego dokumentów).

Nie oznaczono gmin, w których są zlokalizowane przejścia graniczne przeznaczone wyłącznie dla małego i uproszczonego ruchu granicznego, które można przekraczać na podstawie wydanych przepustek.

Zgodnie ze wspomnianym we Wstępie układem z Schengen, granice Polski z: Czechami, Słowacją, Litwą i Niemcami stały się granicami wewnętrznymi Unii Europejskiej, a przejścia na granicach z tymi państwami zostały zamknięte. Dlatego też, w tablicy 21 zostały oznaczone funkcjonujące przejścia graniczne na terenach gmin leżących przy granicach Polski z: Rosją (w 4 gminach), Białorusią (w 9 gminach) oraz Ukrainą (w 11 gminach).

EXECUTIVE SUMMARY

Changes in territorial division

According to the state of 1 January 2019, defining number of administrative units in Poland, there are 16 voivodships, 314 powiats, 66 cities with powiat status and 2 477 gminas: 302 urban (of which 66 gminas that are also cities with powiat status), 1537 rural and 638 urban-rural.

As of 1 January 2019, following changes were introduced to Poland administrative division:

- changes in borders of:
 - 2 powiats and 2 cities with powiat status,
 - 22 gminas, of which 5 gminas with town status,
 - 6 towns located within gmina territory,
- liquidation of 1 rural gmina,
- formation of 10 new towns located within gmina territory.

All changes affected 10 voivodships.

Changes in area of territorial division units

Compared with the previous year the surface of Poland increased by 915 ha. This is the result of the entry into force of the regulation of the Council of Ministers of 13 January 2017 on the detailed conduct of the baseline, the outer boundary of the territorial sea and the outer border of the neighbouring zone of the Republic of Poland (Journal of Law from 2017 item 183). According to the information of Head Office of Geodesy and Cartography, as a result of calculations made on the basis of this document, the area of the pomorskie voivodship rised by 175 ha, and the area of the zachodniopomorskie voivodship increased by 740 ha.

According to changes in territorial division described in the part above, compared to last year, the surface of the levels of powiats, gminas and parts of urban-rural gminas has changed. The most significant change was connected with liquidation of gmina Ostrowice (zachodniopomorskie voivodship, drawski powiat). Area of this unit has been divided into 2 urban-rural gminas with the following share: Drawsko Pomorskie (6 533 ha) and Złocieniec (8 494 ha). Both gminas are located in drawski powiat.

Another important change was introduced in powiat-level units and concerned exchange area between rzeszowski powiat and city with powiat status Rzeszów in podkarpackie voivodship. City with powiat status Rzeszów enlarged its area by 620 ha at the expense of rural gminas Głogów Małopolski (90 ha) and Tyczyn (530 ha).

Concerning the towns, the biggest part incorporated into town from rural area (2 704 ha) occurred in urban-rural gmina Sędziszów Małopolski in ropczycko-sędziszowski powiat, the podkarpackie voivodship.

Changes in population

In comparison with the previous year population in Poland has decreased by 22 410 persons (this year's population in relation to the previous year, assuming the previous year by 100.0, was 99.9). The biggest fall was observed again in the śląskie and łódzkie voivodships (accordingly 14 615 persons, 99.7 and 9 993 persons, 99.6). The greatest rise (18 795 persons, 100.3) was noted in mazowieckie voivodship. Next was pomorskie voivodship (9 272, 100.4).

Number of towns inhabitants, with regard to the previous year, has fallen by 37 164 persons (99.8). The greatest drop occurred in the śląskie (minus 17 244, 99.5) and łódzkie (minus 10 743, 99.3) voivodships. The biggest growth was noted in the towns of voivodships: mazowieckie (15 881, 100.5), podkarpackie (5 638, 100.6) and świętokrzyskie (3 354, 100.6).

Population density

Population density per 1 km² in Poland has not changed since previous year and equals 123 persons. The biggest population density (368 persons/km²) occurred in the śląskie voivodship, the next was małopolskie (224

persons/km²). The smallest value of the rate was noted in the podlaskie and warmińsko-mazurskie voivodships (59 persons/km² each one).

The biggest value of population density in group of powiats (667 persons/km²) was noted in pruszkowski powiat in mazowieckie voivodship, whereas the lowest occurred in bieszczadzki powiat in podkarpackie voivodship (19 persons/km²). The next powiats with very low value of the rate (less than 30 per 1 km²) are: sejneński, suwalski, hajnowski and moniecki (each located in podlaskie voivodship).

The highest population density in the group of 2 477 gminas occurred in the gminas in mazowieckie voivodship: Legionowo in legionowski powiat (3 993 persons/km²) and Piastów in pruszkowski powiat (3 934 persons/km²); the lowest value of the rate (4 persons/km²) was noted in gmina Lutowiska in bieszczadzki powiat, podkarpackie voivodship.

Units with the biggest and the smallest values of characteristics

In table 23 of tabular part of publication, there are information about the biggest and the smallest units of territorial division taking area and population into consideration. They are also assigned ranking positions in particular groups of units i.e. voivodships, powiats, cities with powiat status, gminas (including the division into rural, urban, urban-rural), towns and towns within urban-rural gminas.

In terms of area among voivodships, the largest is mazowieckie voivodship (3 555 847 ha) and the smallest opolskie voivodship (941 187 ha) while the highest and the lowest value in group of powiats occupy respectively białostocki in podlaskie voivodship (297 644 ha) and bieruńsko-lędziński in śląskie voivodship (15 815 ha). At the level of gminas in general, the largest unit of area is Pisz in piski powiat (63 370 ha), and the smallest Górowo Łławeckie in bartoszycki powiat (332 ha), both located in warmińsko-mazurskie voivodship.

Taking into account the population, at the voivodship level, similarly to the area, there are voivodships: mazowieckie (5 403 412 people) with the highest value and opolskie (986 506 people) with the lowest. In this part of the list, m.st. Warszawa appears four times, as a unit with the highest population among groups: cities with powiat status, gminas in general, urban gminas and towns.

Detailed information can be found in table 23.

Poland state border crossings

In Table 21 containing data on gminas, the units in which border crossings are located are marked. It should be noted that the commonly known name of the border crossing, mentioned in the legal provisions referred to in the Introduction to this publication does not have to be the same as the territorial unit in which the border crossing is actually located (this situation concerns air border crossing points). Depending on the type, border crossing points indicated in the table have received the following letter symbols:

- a – located in the airports,
- b – located in the seaports,
- c – commonly available state border crossing (the passages are purposed on the grounds of passports and other documents authorizing boundary crossing).

The border crossing symbol is not given to the gminas in which border crossing for small frontier traffic are located.

According to Schengen acquis mentioned in the Introduction, the physical borders among Poland and Czech Republic, Lithuania, Slovakia and Germany were abolished as internal borders of EU and the border crossings are out of order. Therefore, in Table 21 there are marked border crossing points in the territories of gminas located near the Polish borders with Russian Federation (in 4 gminas), Belarus (in 9 gminas) and Ukraine (in 11 gminas).

UWAGI METODOLOGICZNE

- Podział terytorialny kraju na województwa, powiaty, miasta na prawach powiatu, gminy i miasta oraz liczbę miejscowości wiejskich wykazano według stanu w dniu 01.01.2019 r.
- Dane o powierzchni jednostek podziału terytorialnego według stanu w dniu 01.01.2019 r., wyrażone w hektarach i kilometrach kwadratowych, podano zgodnie z wykazami państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju (PRG), prowadzonego w Głównym Urzędzie Geodezji i Kartografii. Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.
- Jednostki, na które rzutowały zmiany w podziale terytorialnym kraju, ogłoszone w Dzienniku Ustaw przedstawiono w Tabl. 20.
- Liczbę ludności we wszystkich prezentowanych jednostkach wykazano na podstawie bilansu ludności według stanu w dniu 31.12.2018 r., w przeliczeniu na podział terytorialny obowiązujący od 01.01.2019 r.
- W celu uzyskania dokładniejszego wyniku, liczbę ludności na 1 km² w przekroju jednostek podziału terytorialnego obliczono na podstawie danych o powierzchni wyrażonej w hektarach.
- W tablicach 7, 8, 9, 10, zawierających przedziały liczbowe powierzchni wyrażone w km², jednostki podziału terytorialnego kwalifikowano do poszczególnych przedziałów w oparciu o ich powierzchnię wyrażoną w hektarach.
- Lokaty jednostek podziału terytorialnego kraju prezentowane są w odniesieniu do powierzchni wyrażonej w hektarach oraz liczby ludności. Lokaty określają pozycję danej jednostki w ogólnej zbiorowości jednostek danego stopnia podziału terytorialnego (w przypadku szczebla powiatowego – odrębnie dla powiatów oraz miast na prawach powiatu). W przypadku, gdy dwie lub więcej jednostek ma identyczną powierzchnię lub liczbę ludności, otrzymują one taką samą lokatę. Następna jednostka, o mniejszej wartości cechy, otrzymuje następną w kolejności lokatę. W związku z tym liczba lokat może być mniejsza niż liczba jednostek danego stopnia podziału terytorialnego.
- 66 miast stanowiących gminy miejskie, które jednocześnie posiadają status miasta na prawach powiatu, ujętych jest w tablicach dotyczących miast na prawach powiatu oraz gmin, a także w tablicy prezentującej dane dla miast. Również lokaty pod względem powierzchni i liczby ludności zostały im nadane we wszystkich tych grupach jednostek, tj. w zbiorowości miast na prawach powiatu, gmin oraz miast.
- Zbiorowość 940 miast prezentowaną w Tablicach: 5, 9, 17 i 22 stanowią: 302 gminy miejskie oraz 638 miast położonych w gminach miejsko-wiejskich.
- Tereny wiejskie w 2 175 gminach, prezentowane w Tablicach: 6, 10 i 18 stanowią gminy wiejskie (1 537 jednostek) oraz obszary wiejskie w gminach miejsko-wiejskich (638 jednostek).

METHODOLOGICAL NOTES

- *Territorial division of the country into voivodships, powiats, cities with powiat status, gminas and towns, as well as the number of rural localities are listed as of 1 January 2019.*
- *The area of the units of territorial division as of 1 January 2019, presented in hectares and square kilometres, are given according to the National Register of Boundaries, kept by Head Office of Geodesy and Cartography. Due to data rounding, in some cases the sum of the components may slightly differ from the "total" figures given.*
- *Territorial units affected by changes in territorial division are presented in Table 20, according to Journal of Law.*
- *The population in all presented units is a population balance as of 31 December 2018 recalculated according to the territorial division of the country as of 1 January 2019.*
- *The population per 1 km² across the units of territorial division was calculated according to data on area in hectares in order to obtain more accurate result.*
- *In the tables 7, 8, 9, 10 territorial division units were qualified into particular sections expressed in km² according to their area given in hectares.*
- *Positions in the list of particular units of territorial division of the country, are presented with regard to area expressed in hectares and population. The position indicates the rank for given unit in a general group of units of particular level of territorial division (in case of powiat level the rank positions of powiats and cities with powiat status are given separately). If two or more units have the same area or population, they are assigned to the same place in the list. A successive unit with smaller feature value is assigned to a consecutive position in the list. Therefore the number of places in the list can be smaller than the number of units of particular level of territorial division.*
- *66 towns which are urban gminas, being also the cities with powiat status are listed in the tables containing cities with powiat status, gminas, and in the table presenting data for towns. Also the positions in terms of area and population are assigned to these cities in all groups of units, i.e. in the group of cities with powiat status, gminas and towns.*
- *The group of 940 towns presented in Tables: 5, 9, 17 and 22 constitute together: urban gminas (302 units) and towns in the urban-rural gminas (638 units).*
- *Rural territories in 2 175 gminas, presented in Tables: 6, 10 and 18 constitute together: rural gminas (1 537 units) as well as rural areas in the urban-rural gminas (638 units).*